

KUZEY KAFKASYALILARIN KÜLTÜREL ÖRGÜTLENME ÇALIŞMALARI

(125. Yıl Kültür Haftasında sunulan tebliğ)

Yasin ÇELİKKIRAN

KAF-DAV

Kafdağı Dergisi 1991, Sayı 51-52

Web aktarım

Kafkas Araştırma Kültür ve Dayanışma Vakfı

www.kafdav.org.tr

KISACA GÖÇ TRAFİĞİ

Kafkasya'dan büyük göç 1864 yılında olmuştur. Daha evvel ve daha sonra kısmi göçler olmuş ise de 1864 yılında anayurdu terk edenlerin sayısı hepsinden fazladır.

Anadolu'ya göç trafiği, kısmen karayoluyla, esas çoğunluk deniz yoluyla olmuştur. Balkanlara yerleştirilenler ise deniz yoluyla gitmişlerdir.

1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra Balkanlara yerleştirilenler ikinci bir göçe zorlanmış, bunun bir kısmı Anadolu'ya, bir kısmı da deniz yoluyla Filistin (bugünkü İsrail), Ürdün ve Suriye topraklarına gönderilmiştir. O tarihlerde bu topraklar Osmanlı İmparatorluğu hudutları içinde idi.

1864 göçündeki göçmen sayısı hakkındaki rakamlar birbirini tutmamaktadır. Bazılarına göre 500.000, bazılarına göre 1.000.000, hatta, 1.500.000, 2.000.000, 2.500.000 diyen de var. Bunun da nedeni, şahsi kanaatime göre, insanların sayısını, o günkü yöneticiler bazen yunağ o yani hane olarak, bazen kişi olarak almıştır. Yunağ o olarak alınca yunağ 10 da olur, 20 de olur hatta kölesi ile gelenler vardı, 30-40 da olur.

Balkanlara 150.000-200.000 kişi yerleştirildiği yazarlar tarafından zikredilmektedir. Bu sene durum nedir diye yapmış olduğum araştırmalarda bugün Balkanlar'da, o da Yugoslavya'da 700 kişi kadar Çerkes kaldığını tespit ettim. Bunlar da çok dağınık olarak Kosova ovasındaki köylerde üçer-beşer kişi olarak yaşamaktadır. Toplu olarak diyebileceğimiz halen Priştine'de 8 hane, Miloşevo'da 15 hane, Mitroviç'te 5 hane, Stanoviç'te 28 hane Çerkes vardır. Yugoslavya'dan 1954-1956 yıllarında da çoğunlukla İstanbul'a üçüncü bir göç olmuştur.

Yugoslavya devlet anayasasının verdiği haklarla oradaki Çerkesler üzerinde "Vatandaş Sırpça konuş, bir Sırp dünyaya bedeldir gibi" baskılar söz konusu olmadığı için, oradaki Çerkeslerin okulu ve dernekleri olmadığı halde kendi öz dillerini çok güzel bilmektedirler. Bu, oradaki insanların benliklerini yitirmemek için çaba gösterdiklerinin bir ifadesidir. Ben bu güne kadar Yugoslavya'da doğmuş, büyümüş olanlardan dil ve örf-adet bilmeyene rastlamadım. Anavatan Kafkasya'ya sık sık gidip gelmektedirler. Eğitici kitap-broşür, kaset vesaire getirerek çocuklarını eğitmektedirler.

Kafkasya'dan göç trafiğine değinirken okunacak kısım:

1876 Meşrutiyeti'nden sonra Padişah tarafından Osmanlı topraklarında yaşayan geviş getiren inek, öküz, koyun, deve, manda gibi büyükbaş hayvanların sayısının tespiti istenmiş ve o nedenle eyaletlere mutasarrıflıklara (şimdiki vilayet mertebesinde) telgraflar çekilmiş. Bu arada şimdi Yunanistan topraklarında bulunan Yanya vilayetine de aynı telgraf çekilmiş. Telgraf şöyledir:

Vilayet-i Yanya,

Taht-ı himaye-i hazret-ül padişahımızın İstatistik-i Encümen-i Alisine arzedilmek kaydu vechi-le Dahil-i Vilayet-ul Yanya'da mevcut-i mevaşinin işarını ittilar.

Bugünkü Türkçe ile manası:

Yanya vilayetine,

Hazreti Padişahın himayeleri altında kurulan istatistik bilgileri yüksek komisyonuna sunulmak üzere Vilayetiniz dahilinde bulunan geviş getiren hayvan cinsi sayısının bildirilmesi hususunda bilgi edinmeniz.

Bu telgrafın çekildiği zamanda Yanya vilayeti kadısı yani hakimi ve sayım işlerine bakan kişi yıllık izinde imiş. O bölgenin ileri gelen eşrafından biri usulen kadı efendiye vekalet ediyormuş. Bu adam da kadı ile geçinemez ve kadıyı sevmezmiş, kadıya bir kötülük etmek için fırsat kollarmış. 'Tamam şimdi elime fırsat geçti' diye sevinmiş. Hemen alelacele olarak şu telgrafi çekmiş:

Dersaadete,
Hazret-ül padişamızın sayesindeki haşmel-ül devleti Osmaniyesine
Kadı Efendiden maada cümlemiz mevaşiyiz.
Haki pay-i kulunuz,
Kadı-ı Yanya vekili Hacı Resul

Bugünkü Türkçe ile anlamı:
Padişah hazretimizin sayesinde olan Osmanlı Devletine,
Kadı Efendiden başka hepimiz geviş getiren hayvanız.
Ayağınızın toprağı, Kulunuz,
Yanya Kadı Vekili Hacı Resul

Bunu anlatmaktaki maksadım, Kafkasya'dan göç edenlerin sayısı birbirini tutmuyor. O devirde bizim garip göçmenlerin tutanakları böyle kişiler tarafından tutulmaktaydı. Benim kendi köyümde 1960 senesine kadar muhtarımız ne eski ne yeni yazı bilmezdi. 1945 senesine kadar köylere gelen tahsildarlar yalnız toplama çıkarmayı bilirdi. Bunların okuma yazması da yok denecek kadar azdı.

A. SİYASİ DERNEK KURUM VE KOMİTELER

a. Türkiye Dışında Kurulanlar

1. Merkezi Belçika'da, Brüksel'de bulunan, 1911'de kurulan Kafkas Komitesi,
2. İsviçre'de, Lozan'da Birleşmiş Milletler bünyesi içinde kurulan Kafkas Komitesi,
3. Merkezi Fransa'da, Paris'te bulunan, 1921 senesinde faaliyet gösteren Kafkas Komitesi,
4. Merkezi Polonya'da, Varşova'da bulunan, 1921'de kurulan Kafkasya Mücadele Komitesi,
5. Batı Almanya'da, 1953'te kurulan Kafkasya İstiklal Komitesi,
6. Batı Almanya'da, Münih'te 1953'te kurulan, Almanya'nın Sesi Radyosu,
7. Merkezi ABD'de, New York'ta bulunan, 1966'da kurulan Kafkasya Mücadele Merkezi,
8. Merkezi Batı Almanya'da, Münih'te bulunan ve 1975'te kurulan Çerkes Organizasyonları Merkez Komitesi.

Bu yukarıda sayılan derneklerden, 1911'de Belçika'da kurulan Kafkas Komitesi ve 1975'te Almanya'da kurulan Çerkes Organizasyonları Merkez Komitesi hariç hepsi, Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Kafkasya'yı terk edenler tarafından kurulmuş anti-sovyetik komiteler olup, maddi-manevi, ABD tarafından desteklenen, yardım gören kuruluşlardır.

1975'te Batı Almanya'da kurulan Çerkes Organizasyonları Merkez Komitesi, Batı Almanya'da, Suriye'den, Ürdün'den, Yugoslavya'dan ve bilhassa Türkiye'den iş ve ticaret için gitmiş, 1864 büyük göçünün kadersizliğini yaşamış atalarımızın torunlarıdır.

Kuruluşun ana gayesi kısaca şöyledir:

"Ana dil ile eğitim sağlamak, örf ve adetleri korumak, anavatan Kafkasya ile yakın bağ kurmak, dönmek isteyenlere maddi ve manevi yardımda bulunmak, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi uyarınca, kendi topraklarında, kendi kaderini tayin etme hakkı ile temel hak ve özgürlükler için mücadele etmek"tir.

b. Türkiye'de (Osmanlı idaresi topraklarında) Kurulan Siyasi Dernekler:

1915 senesinde Osmanlı Hükümeti desteği ile kurulan Kafkasya Komitesi. Zamanın Milli Savunma Bakanı Enver Paşa'nın annesinin Çerkes olması nedeniyle bu komitenin çalışmalarına yardımcı olmuştur.

1917'de kurulan Çerkes Yardımlaşma Derneği. Bu dernek daha evvel 1908'de kurulan Çerkes Yardımlaşma Derneği'nin siyasi ağırlığının olmayışı nedeniyle Kafkasya hakkında aktif faaliyetlerde bulunmak maksadıyla kurulmuştur. Derneğin kurucuları; Hamidiye kahramanı ve Atatürk'ün en yakın

silah arkadaşı Rauf Orbay, Hüseyin Kadir Shaplı, Haydar Bamat, Abdülmecit Çermoy, Aziz Meker, Tosun Shaplı'dır. Dernek Başkanlığına Tosun Shaplı getirilmiştir.

Derneğin amacı;

Anavatan Kafkasya ile sıkı temas kurmak, Kafkasya'da 11 Mayıs 1918'de Temurkaşura' da kurulan ve 1919'da Çar yanlısı General Denikin'in yıktığı Kafkasya Cumhuriyeti ile temaslar kurmak ve tekrar anavatanına dönmek.

Dernek, kurulduğu 1918'den, İngilizlerin İstanbul'u işgaliyle kapatıldığı 1919 tarihine kadar Avrupa'ya ve Kafkasya'ya heyetler göndermiştir.

1924'te kurulan Kafkasya Kurtuluş Komitesi.

Bu komitenin de kuruluş amacı, Kafkasya'ya dönmek ve orada müstakil bir devlet kurmak idi. Ancak Türkiye Cumhuriyeti'nin baskıları altında faaliyet gösterememiş, merkezini Paris'e nakletmiştir. Göçteki Kafkasyalıların problemlerini dile getiren "Müstakil Kafkasya" isimli bir dergi çıkarmıştır. Zamanla bu komite de dağılmıştır.

c.Türkiye Dışında Kurulan Siyasi Olmayan Dernekler

1. 1968'de Batı Almanya'da, Münih'te kurulan Kuzey Kafkasya Derneği,
2. 1965'te ABD'de, New York'ta kurulan Kuzey Kafkasya Derneği,
3. 1920'de Suriye'de, Kunetre'de kurulan Çerkes Yardımlaşma Derneği,
4. 1932'de Ürdün'de, Amman'da kurulan Çerkes Yardımlaşma Derneği,
5. 1960'da İsrail'de Kfar Kama'da kurulan Çerkes Yardımlaşma Derneği,
6. Hollanda Çerkes Derneği.

İsrail'deki Çerkesler ve Dernekleri

Burada yaşayan Çerkesler 1880 yılında 20.000 kişi olarak Balkanlar'dan gelmiş olup, ilk yerleşim bölgeleri Akdeniz sahillerine yakındır. Bataklik ve sıtma yatağı olan bu yerlerde hastalıktan çok kırılan olmuş ve bilahare iç kesimlere, yüksek yerlere çıkmışlardır. Bunların da büyük bir kısmı 1967 Suriye-Ürdün ile İsrail Devleti arasındaki savaşta ya Ürdün'e ya da Suriye'ye göç etmiş, onların da bir kısmı Amerika'ya gitmiş ve yerleşmiştir. Bugünkü durumda iki Çerkes köyü mevcut olup, birinin adı Kfar-Kama diğeri ise Reyhaniye'dir. Kfar-Kama köyü 2.000 nüfusludur ve hepsi Şapsıg'dır. Reyhaniye köyü 1.000 kişi ve hepsi Abzah'tır. 1948'de Filistin'de İsrail Devleti kurulunca Çerkeslerin yaşam düzeyi değişmiş, modern bir hayata dönüşmüştür. Kadın-erkek hakları eşitlenmiş, okuma nisbeti artmış, kadınlara iş imkanları sağlanmış, işsiz, boşta gezen kalmamıştır.

Çerkesler İsrail Anayasası'nın tanıdığı haklardan faydalanmış, okullarında Çerkesçe eğitim başlamıştır. Adıge Xace-Çerkes Derneği denilen ve 1960'da kurulan, aynı zamanda belediye görevlerini ifa eden yerde, 4-6 yaş grubu çocuklara Çerkesçe kiril alfabesi öğretilmektedir. İlköğretimi oluşturan sekiz senelik (ilk ve ortaokul) devrede haftada her sınıfa iki saat Çerkesçe eğitim verilmektedir. Çerkesçe şarkılar, edebiyat ve anavatandaki yazarların eserleri öğretilmekte ve anavatan hakkında bilgi verilmektedir. 1960'da Çerkesçe köy gazetesi yayınlanmaya başlanmış, daha sonra bu gazete Kafkas Gazetesi ismini almış, 40 sayifelik derginin 10 sayfası İbranice diğeri 30 sayfası Adıge diliyle bugüne kadar yayını sürdürmüştür. Dergi aktüel bir dergidir, siyasetle ilgilenmemekte, edebiyat, tarih, şiir, folklor ve Çerkes camiasıyla ilgili haberler üzerinde durmaktadır. Anavatan sevgisini aşlamakta ve onu en üstün bir varlık halinde işlemektedir. Derginin ve okulun giderleri Adıge Xace tarafından karşılanmakta ve devlet de büyük yardım yapmaktadır. Biri Kfar Kama'da, diğeri Reyhaniye'de olan okulların başöğretmenleri Çerkestir, Çerkesçe dersleri verenler de Çerkes olup, ayrıca okul hizmetlerini gören memur ve müstahdemler de Çerkestir. Fen, matematik, biyoloji, İngilizce, İbranice, Arapça derslerini verenler Çerkes değildir. Kfar Kama'daki okulun 400 talebesinden 380'i Çerkes çocuklardır. Adıge Meclisi dilin kaybolmaması için gayret sarfetmekte, köyde büyük küçük

Çerkesçeden başka dil konuşmamaktadır. Köyde Yahudi bir kızla evlenen bir kişi mevcut olup, kız da Müslüman olmuş ve Çerkesçeyi öğrenerek çocuklarını Çerkes sistemi ile yetiştirmektedir.

Çerkes dil ve örf adetinin kaybolmaması ve işlenmesi konusunda büyük emeği geçen, Yahya Şevgen, Recep Hatkuay, Saffan Hağu, Yahya Npsev, Adnan Gorkoj, Yahya Gış, Memduh Gış'ı ve diğer eğitim elemanlarını burada huzurunuzda takdir ve saygı ile anmayı bir borç bilirim. Sağolsunlar.

Suriye'deki Çerkesler ve Dernekleri

Suriye'ye göç bir 1864 sonrası, bir de 1878 sonrası dönemde olmuştur. 1864 sonrasında olan göç, Samsun-Uzunyayla-Adana-Hatay yoluyla, 1878'deki ise deniz yoluyla Balkanlardan olmuştur. 1900'lü yıllarda nüfusu yüz binin üzerinde olan Çerkeslerin sayısı bugün 30.000'e düşmüştür. Sebep, iklimle uyamama, kötü yerlere yerleştirilme, hastalık, harp, Amerika'ya göç ve asimilasyondur. Bugünkü yerleşim yerleri şöyledir:

Halep'te ve Halep yakınlarında:

Hanasır : Kabardey
Mumbıç : Abzah

Humus ve civarında :

Telamir : Abzah
Tibil : Abzah
Iynelasır : Abzah
Anzat : Abzah
Aynil : Çeçen
Hamra : Çeçen
Derfur : Oset (Kuşha)

Hama ve civarında :

Telsnan : Abzah-Şapsığ
Telade : Abzah-Şapsığ
Teleacil : Abzah-Şapsığ

Kunetre ve civarında

Mansura : Abzah-Bjeduğ
Muradiye : Kabartay
Selmaniye : Bjeduğ
Enzivan : Abzah-Şapsığ
Mumsiye : Abzah-Şapsığ
Biracem : Abzah-Şapsığ
Berika : Abzah-Şapsığ
Cueyza : Abzah-Şapsığ
Hisniye : Kabartay
Fahan : Oset (Kuşha) ve Abaza

Bu köylerin bir kısmı İsrail işgali altına girmiştir.

Kunetre ve civarındaki Çerkesler, 1967 Suriye-İsrail savaşında orayı terk etmek zorunda kalarak Şam'ın alt mahallelerine göç etmişlerdir. Bugün hala her köyde kaçamayıp kalmış beş-on aile mevcuttur.

Dernek faaliyetlerine gelince, 1920 yıllarında Kunetre'de Adige ileri gelenleri milli benliği korumak, dil ve örf adeti muhafaza etmek için çaba sarfetmişler, Çerkes Yardımlaşma Derneğini kurmuşlar ve 40'tan fazla Çerkesçe eğitim yapan ilkokul açmışlardır. 1928'de Batuko Harun'un sorumluluğu altında

Marc adında Latin alfabesiyle haftalık bir dergi çıkarmaya başlamışlardır. Ancak Suriye hükümetinin baskısıyla derginin faaliyetine son verilmiş ve yazarları hapsedilmiş, dernek ve okullar kapatılmıştır. Bu konuda faaliyet gösteren ve hizmetleri geçen Semguğu Emin, Hağur İsa, Blenav Harun, Kat Abdurrahman ve diğer birçoklarını saygı ile yad ederiz.

Bu arada Semguğu Emin'in bir şiirinden birkaç satırı size okumak isterim. Bu şiirinde anavatan sevgisini dile getiren sözcükler çoktur.

Çerkesistan ülkelerin en güzeli
Medeniyette en üstünüdür
Dağları bembeyaz,
İnsanları güzelliğiyle ünlüdür
Misafiri hoş karşılar
Kötülüğü kamayla savar
Saygınlıkla yaşardık
Sevgi ve mutluluk içindeydik
Çerkesistan bizim ülkemizdir
Güzel Annemiz olan vatan bizi unutma
Ve bizi senden mahrum etme

Bugünkü duruma gelince, Şam'da merkezi bir yerde, Çerkes Yardımlaşma Derneği isminde bir dernekleri mevcut olup, anavatan ile ilişki içindedir. Zengin bir Adige Kütüphanesi vardır. Adige dilinde kurslar verilmektedir. Folklor çalışmaları ve zaman zaman gösteriler tertip edilmektedir. Kafkas halk oyunları Türkiye'deki gibi koreografik olarak sunulmakta ise de müzik mahallidir. Oyun isimleri de Adige dilindedir. Mesela Türkiye'de simd, şimga diye adlandırılan vuig oyunu bizim bildiğimiz vuig havasıyla, lezginka oyun müziği, yine bizim bildiğimiz Uzunayla, Maraş, Hatay, Konya yörelerinde bilinen ve Çeçen denilen, lezginka müziğinden çok az farkı olan gerçek Çeçen havasıyla icra edilmektedir. Türkiye'de folklor ile ilgilenenler ve hocalık yapanlar alınmasınlar ama doğrusu budur. Anadolu'da yaşayan ve kulağında Adige mahalli müziği yer etmiş bir kişi, şimd, şimga leküri kelimesinden bir şey anlamaz. 1985 senesinden bir hatıramı size nakletmeden geçemeyeceğim. O sene İstanbul Kafkas Kültür Derneği'nin ve Murat Taymaz'ın yetiştirdiği güzel bir ekip Ankara'da o yılın Aralık ayında Spor Sergi Sarayında bir gösteri gerçekleştirmişti. Ankara'ya ben de özel olarak gitmiştim. Ekip hocası olan Murat Taymaz'dan bir ricam olmuş ve o da bunu kırmamıştı. O da şuydu. "4'lü, 6'lı lezginkadan sonra, 8'li veya 12'li lezginka oyununu Uzunayla Çeçeni ile icra ediniz, halk daha mutlu olacaktır" dedim. Uygulamayı öyle yaptı. Kafe oyunlarını da yine öyle yaptı. Salonda mevcut beş bin kişinin beş bini de, gerek ağızla gerekse elle tempo tutarak oyunlara eşlik etti ve ekip coşkuyla alkış topladı. Ekip oyunlarındaki gerek isim ve gerekse müzik farkı şundan gelmektedir. 1950'den sonra Kafkas oyunları sahne oyunlarına, ekip haline dönüştürüldü. Ekip hocaları olan Elbruz Gaytaoğlu, Musa Ramazan, Haşim Sotay'ın Dağıstanlı ve Lezgi olmaları nedeniyle onların Dağıstan'daki folklor okullarında kendi mahalli oyunlarıyla eğitilmiş olmalarındandır. Ben onları kınamıyorum. Onlar kendi dilleriyle ve alışageldiklerini öğretiler. Aslını yitiren haramzadedir derler. Ekip hocalarının bu hususu dikkate almalarını temenni ederim. Ekip oyunları ile yetişen gençlerimiz bir köy düğününe gittikleri zaman mahalli oyunları oynayamıyor. Mahalli düğünlerde çoğu zaman mahalli müziğe uyamadıklarını ve ekip çalışmalarındaki müziği çalabilen var ise, ekip müziğini çaldırıp öyle oynayabildiklerini çok sık gördüm ki, bunu sizlerden de gören olduğunu zannederim.

Suriye'deki Çerkesler, dernek kanalıyla her sene belli bir kontenjanla 15-20 öğrenciyi Kafkasya'da veya SSCB'nin başka bir bölgesinde üniversite eğitimine göndermekte olup, grup halinde veya teker teker anavatanı ziyarete gitmektedirler. Bu seyahatlerin anavatan sevgisini arttırdığı, kurulan dostluk ve yakınlıklar sonucu oraya göç etme fikrinin yaygınlaştığı fark edilmektedir. Türkiye'de olduğu gibi orada da asimilasyon konusu geçerlidir.

1986 yılı Suriye seyahatimde, Amerika'ya göç edenlerden gezmeye gelenlerle karşılaşmıştım, büyük nedamet duyduklarını ifade etmişlerdi.

Ürdün Çerkesleri ve Dernekleri

Ürdün'deki Çerkeslerin bir kısmı 1868'de Türkiye üstünden Samsun-Uzunyayla-Adana-Suriye yoluyla, bir kısmı 1878-1900 arasında Balkanlardan denizyoluyla, diğer bir grup ise (Çeçenler) 1905 yıllarında göç etmişlerdir. Kafkasya kökenli olan bu üç grup içinde şu kollar mevcuttur: Şapsığ, Kabartay, Bjeduğ, Abzah, Çeçen, Abaza ve Dağıstanlılar. Nüfusları 30-35 bin civarındadır. Ürdün'deki Çerkesler gerek Osmanlı idaresi döneminde gerekse Ürdün Krallığı döneminde daha ziyade askeri sahada görev üstlenmiştir. Hali hazırda maddi durumları oldukça iyidir. Gençler yüksek tahsil yapmakta, devlet sektöründe ve özel sektörde iyi mevkiilerde bulunmaktadır.

Dernek faaliyetleri; ilk Çerkes Derneği 1932 yılında kurulmuş olup, etkin olanlar Mısır'da Ezher Üniversitesinde okuyup Ürdün'e dönen Çerkeslerdir. Dernek kurucu üyeleri şunlardır:

Neğuç Osman Hasan
Hurma Zekeriya
Hurma İlyas Bekir
Hurma İbrahim Hüseyin
Thabisım Muhammed Musa
Karden Ziya
Tığuj Yusuf
Fuad Mustafa
Şefakuj Emin Muhammed
Nako Mamila
Negar Bilal Yusuf
İsmail Musa Kaşif
Havace Hüseyin Yusuf
Dr. Şevket Müfti
Jelako Şahangeri
Tsıpa Hamid
Canbek İsmail
Lambaz Hac İsmail
Şako İsmail
Alceko Huda Omar
Şeyh Ahmed
Hac Davut
Mamkağ Davut

Kuruluş amacıyla ilgili tüzük maddesi şöyledir:

Çerkesler arası kültürel, sosyal, ekonomik bağ kurmak, mali durumları bozuk olanlara maddi ve manevi yardımda bulunmak, iş temin etmek, öğrencilere burs sağlamak, yurt içinde ve dışında yüksek tahsil yapmaları için maddi imkan sağlamak, spor kulübü kurmak, folklor ve beden eğitimiyle ilgili çalışmalar yapmak.

Derneğin daha sonraları açılan şubeleri şunlardır:

1959'da açılan Suveylah Şubesi (kendi mülkü olan bir binası vardır)
1961'de açılan Vadisir Şubesi (kendi mülkü olan bir binası vardır)
1961'de açılan Naur Şubesi (kendi mülkü olan bir binası vardır)
1961'de açılan Rıseyfa Şubesi (kendi mülkü olan bir binası vardır)
1964'te açılan Zarka Şubesi (kendi mülkü olan bir binası vardır)
1984'te açılan Ceraş Şubesi (kendi mülkü olan bir binası vardır)

1984'te açılan Amman Şubesi (kendi mülkü olan bir binası vardır)
1970'te açılan Amman'da kurulan Çerkes Kadınları Yardımlaşma Derneği

Derneklerin faaliyet gösterdikleri bu binalar çalışmalarına müsaittir. Bilhassa Amman ve Vadisir şubelerinde her türlü konfor mevcuttur. Kreş, folklor salonu, konferans salonu, futbol ve voleybol sahaları, okuma salonu, dinlenme salonu, misafir ağırlama salonu ve hatta otel görevi yapacak misafirhane yerleri, televizyon-müzik salonu ve küçük çocuklar için çocuk bahçesi mevcuttur.

Yukarıda isimleri sayılan bu kurumların 1932'den 1989 yılına kadar yaptıkları başarılı etkinlikler şunlardır:

- Çerkes müziği melodilerinin ve Çerkesçe şarkıların plaklarını doldurmak,
- Muhtelif tarihlerde Çerkeslikle ilgili piyes sahnelemek,
- Kafkasya'dan getirilen video kasetlerini çoğaltmak,
- Kafkasya'dan film getirtip oynatmak,
- Çerkesçe dil kursları açmak,
- Ürdün radyosunda haftada bir saat Çerkesçe yayın yaptırmak,
- Aylık dergi yayınlamak,
- 1954'te Çerkes Gençlik Klubünü açmak, futbol ve voleybol takımları kurmak, maçlarda başarılı oyunlar sergilemek,
- Kafkas halk oyunları ekipleri yetiştirmek, yurt içinde ve dışında gösteriler tertip etmek,
- Her yıl Kafkasya'da okumak üzere talebe göndermek,

1970 yılında kurulan Çerkes Kadınları Yardımlaşma Derneği, Kral Hüseyin'den hibe olarak büyük bir arsa almış ve modern bir eğitim kampüsü inşa ettirmiştir. Bu eğitim kampüsünde, çocuk yuvası, ilkokul, ortaokul ve lise eğitimi veren sınıflar mevcut olup, bu eğitim yuvası 1987'de ilk mezunlarını vermiştir. Okulda futbol, voleybol, masa tenisi ve her türlü spor için saha ve salonlar vardır. Müzik salonu, sergi salonu, parkı ve bahçesi olan bu kampüs bir büyük üniversite kampüsü niteliğindedir. Kabartay Balkar Cumhuriyeti'nden getirilen öğretmenlerle haftada (her sınıfa) iki saat Çerkesçe eğitim yapılmaktadır. Yine haftada her sınıfa iki saat Çerkesçe anlatımlı Kafkas halk oyunları öğretilmektedir. Öğretmenlerden bir Türkiye'den davet edilen Düzceli Cankat'tır, diğerleri Kafkasya'dan getirilmiştir.

Türkiye'de kurulan, siyasi olmayan Kafkas Dernekleri (alfabetik olarak)

Adana Kafkas Kültür Derneği 1968,
Ankara Kuzey Kafkasya Kültür Derneği 1961,
Adapazarı Kafkas Kültür Derneği 1966,
Amasya, Suluova Kafkas Kültür Derneği 1968,
Antalya Kafkas Kültür Derneği,
Balıkesir Kafkas Kültür Derneği 1968,
Bursa Kafkas Kültür Derneği 1965,
Çerkes Yardımlaşma Derneği 1908,
Çerkes Kadınları Yardımlaşma Derneği, 1918,
Düzce Kafkas Kültür Derneği 1964 ve 1987,
Erzurum Kafkas Kültür Derneği,
Eskişehir Kafkas Kültür Derneği 1968,
İskenderun Kafkas Kültür Derneği,
İzmit (Kocaeli) Kafkas Kültür Derneği 1964,
İzmir Kafkas Kültür Derneği 1967,
İstanbul
Dosteli Yardımlaşma Derneği 1946,
Kuzey Kafkas Türk Kültür ve Yardımlaşma Derneği 1951,
Kafkas Kültür Derneği 1952,

Cihadiye Köyü Kalkındırma Derneği 1968,
Kafkas Abhazya Kültür Derneği 1967,
Şamil Eğitim ve Kültür Vakfı 1978,
General İsmail Berkuk Vakfı 1980,
Kafkas Yapı Kooperatifi 1968,
Kafkas Klubü 1970,
Alan Kültür ve Yardımlaşma Vakfı (kuruluş halindedir)
Karamürsel Kafkas Kültür Derneği,
Kahramanmaraş Kafkas Kültür Derneği 1967,
Kayseri Kafkas Kültür Derneği,
Kütahya Kafkas Kültür Derneği,
Konya Kafkas Kültür Derneği 1969,
Mersin Kafkas Kültür Derneği,
Reyhanlı Bayır Klubü (Spor) 1950,
Samsun Kafkas Kültür Derneği 1972,
Sivas Kafkas Kültür Derneği,
Turhal Kafkas Kültür Derneği,
Yalova Kafkas Kültür Derneği

Sayın üyelerimiz ve değerli dinleyiciler, yukarıda saydığım Türkiye içinde kurulan derneklerden etkin faaliyet gösteren ve kurucu üye ve kuruluş amaçları hakkında bilgi edinebildiğim dernekleri tarih sırasına göre arzedeceğim.

Çerkes Teavün (Yardımlaşma) Derneği

23.7.1908 tarihinde İkinci Meşrutiyet'in ilanını takiben bir ay içinde, 1908'in Ağustos ayında, İmam Şamil'in oğlu Gazi Mehmet Paşa'nın İstanbul Laleli, Koska semtindeki konağında bir toplantı yapıldı. Çerkes Yardımlaşma Derneği isminde bir dernek kuruldu. Dernek merkezi sonraki yıllarda ilk önce Fatih Sarıgözel Caddesine, sonra Cağaloğlu Divanyolu Caddesine taşındı.

Deneğin kurucuları:

Mareşal Merted Abdullah Paşa
Mareşal Berzeg Zeki Paşa
Serxet Ahmet Cavit Paşa
Loh Ahmet Hamdi Paşa
General Pehu Nazmi Paşa
General Şaplı Osman Paşa
Kurmay Binbaşı Çunatuko İzzet
Prof. Aziz Meker

Hağur Ahmet Mithat Efendi, gazeteci, romancı, tiyatro yazarı, üniversite öğretim üyeliği de yapmış olan ünlü yazar

Derneğin kuruluş toplantısında daha pek çok ünlü kişiler vardı. O günün hatırasına, konak bahçesinde yüze yakın thamatanin katıldığı bir fotoğraf çektirilmişti. Fotoğrafla birlikte katılanların isimleri yazılmış, bir listede fotoğraftaki yerler numaralanarak 1,2,3, vs. şeklinde, hangi yüzün kime ait olduğu belirtilmişti. Bu fotoğrafın 120/40 cm büyütülmüşü rahmetli Vasfi Güsar ve Bekir Kandemir tarafından 1971 senesinde bu derneğe hediye edilmişti. Bu tablo yıllardır dernektedir. Ancak fotoğrafla birlikte verilen liste kaybedildiği için resimdeki yüzlerin hangisinin kime ait olduğunu şimdi bilemiyoruz. Eğer o liste kaybedilmeseydi, bu toplantıya katılanların adlarını size söyleyebilirdim. Kimbilir belki sizin sülalenizden olan kişiler de vardı.

Çerkes Teavun Derneğinin kuruluş amacı ve organları hakkındaki bazı maddeler:

Madde 1:

“Ve Teavenu alael biri vettaka” yani, “Tanrıdan korkup dinin yasak ettiği şeylerden sakınınız, birbirinize iyilik ediniz ve yardımlaşınız” ulu ayeti uyarınca, Merkezi İstanbul’da olmak ve uygun gördüğü yerlerde şubeler açmak üzere Çerkes Yardımlaşma Birlik Derneği kurulmuştur.

Madde 2: Derneğin amacı:

Çerkesler arasında dine ve güzel ahlaka dair vazifeleri,
Şartlı kaideleri ve medeni kuralları duyurmak ve öğretmek,
Ticarete, sanayiye ve ziraate ait konularda münasebetler kurup geliştirerek maddi ve manevi yararlar sağlamak,
Çerkeslerin geçmişteki vaziyetini ve şimdiki halini, çevresini, genel tarih ve insanlık tarihini, dilini, eski örf ve adetlerini meydana çıkarmaktır,

Madde 3: Milli Eğitim Bakanlığının her köyde veya birbirine yakın iki, üç köyden birinin merkezinde ilkokul açmak hususundaki çalışmaları sırasında, Çerkes köylerinin de bundan faydalanacağı açık ise de, uzak mesafede olan köylerdeki çocukların okula gidip gelmesindeki zorluklar göz önüne alınarak, Mili Eğitimin kuracağı bu okullar dışında kalacak köylerde, Milli Eğitim programlarına uygun olarak ilkokul açmak, derneğin bütçesi ve mali imkanlar müsait oldukça, münasip görülen yerlerde ardarda birer ortaokul açılacaktır.

Madde 4: Derneğin fikir organı olmak üzere genel merkezde bir gazete yayınlanacak ve bir kütüphane kurulacaktır.

Madde 5: Derneğin başarılı olarak maksadına varması için;

1. Dernek toplanır, danışmalar yapar, görüşür ve bir karara varır.
2. Kitap, gazete, makale, broşür yayınlar.
3. Lüzum gördüğünde, genel dersler vermek hususunda seçilen bir heyeti gönderir.
4. İlmî meseleler konusunda toplanır ve görüşmeler yapar, genel kurulu toplar, tüzük değişikliği için kongre yapar.

Dernek faaliyetlerini yürütmek için;

Dernek merkezinde;

1. Genel denetim kurulu, 2. Genel merkez kurulu, 3. Genel meclis kurulu,

Şubelerde;

1. Şube yönetim kurulu, 2. Şube genel kurulu oluşturulacaktır.

Madde6:

Genel denetim kurulu şimdilik, derneğin kurucuları arasından asil ve saygın kişilerden oluşacaktır. İleride yeri boşalan üyelerin yerine üye seçilmesi gerektiğinde; bu seçim, bilgi ve tecrübesinden yararlanılabilecek, geçmişi ve muhiti temiz, genel ve özel yaşantısında saygın, sevilen aydın adaylar arasında yapılacaktır. Adaylar, genel denetim kurulundan iki kişinin istek ve kanalıyla aday gösterilmek şartıyla tavsiye edilecek, gizli oyla seçim yapılarak, üçte iki oy çoğunluğu alanlar arasından seçilecektir.

Madde 7:

Genel Denetim Kurulu, derneğin faaliyetlerini ve çağdaş maksatlarını fikirden eyleme dönüştürmek için çare aramak, bulmak, önlem almak konusunda ayda en az bir kere toplanır. Her toplantıda gizli oyla bir başkan ve sekreter seçer.

Madde 8:

Genel Yönetim Kurulu, asil ve saygın kişilerden oluşturulan ve merkez kurulunca seçilip vekil edilen 10 kişilik bir kurul olup, genel denetim kurulu tarafından teklif edilen 60 namzet arasından gizli oyla yapılan seçimde, en çok oy alanlar arasından seçilen 1 yıllık bir kuruldur.

O devirde Çarlık Rusyası anavatandaki Çerkeslere pek sahip çıkmadığı için Çerkes Teavun Cemiyeti şimdiki Adige Otonom Özerk Bölgesinde 5 tane 6 yıllık ilkokul, daha sonra Kabartay Balkar Cumhuriyeti'nin merkezi Nalçik'te 1 lise ve 1 öğretmen okulu açmış, eğitim ve öğretim masraflarını dernek karşılamıştır. Öğretmenlerin bir kısmı Türkiye'den gönderilmiştir.

Mesela;

Düzce'nin Çaycuma köyünden İbrahim Hızal, Maykop bölgesinde Prens köyünde öğretmenlik yaptı İstanbul'dan Lesaruk Harun ise Yulapş, Tuğtemkoy, Gubekoy, Bıkohable ve Biberdkuaj köylerinde müdürlük yaptı.

Dernek sekreteri Tsağo Nuri ve Düzce'den Neğuç Yusuf Suat da, Çerkes çocuklarının eğitimi ve öğretimi için Kafkasya'ya gidenler arasındadır. İkisinin de büyük emekleri geçmiştir.

Bu eğitim yuvalarında fedakarca hizmet eden dernek mensuplarını, Kafkasya'da yılmadan usanmadan Adige ulusal birlik ve eğitimi için hizmet edenleri, yukarıda adı zikredilenlerle birlikte orada olup, bu irfan yuvalarında az da olsa emekleri geçen Merkez Ömer Efendi, Beslen Şarmat ve Duderuk Kulay'ı hürmetle anarız.

Dernek, bir yayın organına ihtiyaç duymuş ve 2 Nisan 1911'de Türkçe kılavuz, rehber, yol gösterici anlamına gelen Ğuaze isimli haftalık ve 8 sayfalık bir gazeteyi çıkarmaya başlamıştır.

Gazetenin Sahibi, Hukuk mezunu Neğuç Yusuf Suat,
Sorumlu Müdürü, Xit Tefik, idi

Gazete Ürdün, Suriye, Mısır ve Filistin'e gönderiliyordu. Yayın amacı Adige milli şuurunu ve anavatan sevgisini sıcak ve üstün tutmak, benliğini yitirmemek ve anavatana dönüp orada kendi devletini kurmak idi. Derginin kuvvetli bir yazı kurulu vardı. Mesela, Tunuslu Hayrettin Paşa'nın oğlu Hayrettin Tlepş, Hayriye Melek Hunç, Lutfullah Şav, Ömer Hilmi Sey, Ahmet Mithat Hağur. Gazetenin 7 sahifesi Çerkeslere, 1 sahifesi de aktüaliteye ayrılmıştı.

Birinci Dünya Savaşında yazarlarının cephelere gitmesiyle dergi yayınına son verdi.

Çerkes Kadınları Yardımlaşma Derneği

İstanbul'daki Çerkes hanımları, ünlü Çerkes tarihçisi Met Çunetiko İzzet Paşa önderliğinde, bilhassa eğitimi hedef alan, Çerkes çocuklarının benliğini yitirmeden hayatta iyi bir insan, iyi bir Çerkes olarak yetişmelerini sağlamak amacıyla Eylül 1918'de Çerkes Kadınları yardımlaşma Derneği isminde bir dernek kurdular.

Kurucular şunlardır:

Hayriye Melek Hunç Hanım

Reşit Paşa'nın kızı Emine Reşit Zalik Hanım

General Nazmi Paşa'nın kızı Seza Pehu, Seza Üçer, halen sağ

Mazhar Müfit Paşa'nın eşi Makbule Berzeg Hanım

Mısırlı İshak Paşa'nın eşi Faika Hanım

Görev taksimatı da şöyledir:

Melek Hunç, Başkan

Emine Reşit Zalik, Genel Sekreter

Seza Pehu, Muhasip-Veznedar

Makbule Berzeg, Üye

Faika Hanım, Üye

Dernek yöneticileri, toplamış oldukları para ve eşya yardımları ile Beşiktaş'ta Akaretler'de Vakıflara ait bir binayı kiralayarak, 6 sınıflı ve Çerkes Örnek Özel İlkokulu isimli bir ilkokul açtı. Bu bina Akaretler'den Maçka'ya doğru çıkarken yolun sağında büyük bir binadır. Bina cumhuriyetten sonra bir aralık halkevi, sonra Beşiktaş Spor Klubü, sonra da Yüksek Öğretim Kurulu'nun İstanbul İrtibat Bürosu olarak kullanılan binadır.

Bu ilkokula daha sonra 4-6 yaş grubu çocuklar için anaokulu ilavesi de yapılmıştır. Okulda kız ve erkek çocuklar karma eğitim görürdü. Kullanılan alfabe ve eğitim Latin harfleriyle idi. Bu eğitim sistemi, Osmanlı ve İslam dünyasında ve Türkiye Cumhuriyeti öncesinde ilk olarak Çerkesler tarafından uygulanmıştır. Bu bir tek olay bile Kafkas ve Çerkes medeniyetinin daima ileriye dönük oluşunun bir göstergesidir.

Eğitim Çerkesçe yapılmaktaydı. Yabancı dil olarak o devrilerde revaçta olan Fransızca okutuluyordu. Öğretmenlerin hepsi Çerkes idi ve ücretsiz olarak ders veriyorlardı. Eğitim programlarına baktığımızda şunları görüyoruz.

Adiğe dili ve grameri

Adiğe tarihi

Adiğe müziği (genel müzik, solfej ve enstrüman kullanımı öğretimi)

Coğrafya (Genel ve Kafkasya coğrafyası)

Genel tarih

Resim-Beden eğitim, el işleri

Osmanlıca, yani Türkçe eğitimi

Okul müdürü Seza Pehu, aynı zamanda Türkçe öğretmeni, Başöğretmen Lami Cankat aynı zamanda Coğrafya öğretmeni idi. Türkçe dersini Zekiye Venje, Adiğe Edebiyatı dersini Hilmi Sey veriyordu. Resim dersini İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi kurucusu Namık İsmail Zeyf, Çerkesçe telafuz dersini Avukat Şemi Time, Elişi dikiş-nakiş derslerini Anzavur'un kızı Saime Beşuk, Beden eğitimi dersini Emekli Binbaşı Nexuş Sait, Müzik dersini Prof. Hege veriyordu.

Görüldüğü gibi, Çerkes olmayan bir tek öğretmen var, o da müzik profesörü. Bu saygıdeğer kişi, çocuklara hem genel müzik dersi veriyor, hem de enstrüman kullanmayı öğretiyordu. Ayrıca Anadolu'dan getirilen pşinevolardan Çerkes müziğini topluyor, armonize ederek notaya alıyor ve çocuklara çok sesli müziği öğretiyor ve çaldırıyordu.

Okulda 150-180 arası öğrenci vardı. Sınıfların öğrenci sayısı 25-30'u aşmıyordu, düzenleme o şekilde yapılıyordu. Bunun nedenini aranızda öğretmenlik yapanlar iyi bilir. Çocukların okul elbisesi Çerkes kıyafeti ve şapkaları Çerkes kalpağı idi. Okulun bir tiyatro salonu, bir kütüphanesi vardı. Bu tiyatro salonunda birçok piyes sahneye konmuş ve bir aralık da Seza Pehu Hanım'ın 'Kafkas'a Doğru' adlı bir eseri de oynanmıştı.

Derneğin, Çerkesçe Annemiz anlamına gelen 'Diyane' isimli bir dergisi de vardı. Diyane, Yunan ve Nart Efsanelerinde İffet ve Namus Tanrıçasıdır. Dergi 12 sahifelik olup 15 günde bir çıkarılırdı. 12 sahifenin 8 sayfası Türkçe (eski yazıyla Arap harfleriyle), 4 sahifesi de Latin harfleriyle Çerkesçe idi. Derginin 1. sahifesinde başlıkta (antette), orta yerde büyük harflerle Diyane yazılıdır.

Sol tarafta

Txeni şha: Hayriye Xeyriye Melek

Lehaner: 1386-1920 Çemaz

Getxape

Bereskejij

Türkçesi

Başyazar: Hayriye Melek Hunç,

Tarih: 1386-1920

İlkbahar

Çarşamba

Sağ tarafta

Ziyer: Pexu Seza

Vaser Ğurişe 15

Yilesım 360

Maze 6 m 180

Maze 3 m 150

Türkçesi

Sahibi Pexu Seza

Fiyatı 15 kuruş

Yıllık 360

6 aylık 180

3 aylık 150

Ortada Diyane kelimesinin altında şunlar yazılıdır:

Çerkes bzılıĝe zeepee seuçem yi gupşise deet

Türkçesi: Çerkes Kadınları Yardımlaşma Derneğinin düşüncelerini yükselt

Biraz aşağıda şunlar yazılıdır:

Mefe pşikutfi kesi ze kıdeçev ş'eniğere, ĝesaçere, psevuçere xabzere şıguşaev zı txıl thap

Türkçesi: Her on beş günde bir çıkan ilmi, eğitici, sosyal örf ve adetten bahseden bir dergi.

Sağ tarafta: Lejaper, Beşiktaşım, Akaretim, axet Çerkes bzılıĝe zçeepee zeuçer arı

Türkçesi: Derginin yeri, merkezi, Beşiktaş, Akaretler'de Çerkes Kadınları Yardımlaşma Derneğinin olduğu yerdir.

Derginin yazı kadrosu: Met Çunetiko İzzet, Cankat Lestanbiy, İlenav Batuk ve daha birçok aydın.

23 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması müzakerelerinde "Çerkesler bizim kardeşlerimizdir, onları, Hristiyan, Ortodoks olan milletlerle bir tutmayız, onlar bizdendir, azınlık değildir" denmiştir. Ancak antlaşmadan 1,5 ay sonra 5 Eylül 1923 tarihinde bu güzel okul ve dernek kapatılmış, eşyalarına el konmuş ve bütün kitapları imha edilmiş, yöneticiler 2-3 ay göz hapsinde tutulmuş sonra serbest bırakılmıştır. Kütüphanenin zenginliğini rahmetli Vasfi Ğüsar'dan çok dinledim. Çerkes Yardımlaşma ve Çerkes Kadınları Yardımlaşma Dernekleri çok etkin faaliyetler göstermişlerdir.

1946'dan Sonra İstanbul'da Kurulan Dernekler

1924 yılından Türkiye'nin çok partili siyasi hayata geçiş tarihi olan 1946 yılına kadar, Türkiye'de Kafkaslılarla ilgili hiçbir dernek ve kuruluş görülmemektedir. Tam 22-23 sene Kafkasya kökenli olanlar bir korku ve sindirme politikası içinde yaşamıştır. Balıkesir yöresinden 14 köy Doğu Anadolu'ya göçe zorlanmış, askeri okullardaki Çerkes kökenli gençler okullarından atılmış, 1934 yılında çıkarılan soyadı kanunu ile Türkçe anlamı olan soyisimler alınması zorunlu kılınmıştır.

Demokrasiye geçiş yılı olan 1946'da Dosteli Yardımlaşma Derneği isminde bir derneğin kurulduğunu görüyoruz.

Kurucu üyeler şunlardır: Dr. İsmail Ziya Bersis, Aziz Meker, Şeref Terim, Edip Cankat, Mehmet Ketey.

Derneğin kuruluş amacı:

Kafkas kültür ve tarihini, folklorunu işlemek, üyeler arasında sosyal yardımlaşma yapmak, dar gelirli öğrencilere maddi yardımda bulunmak, üyeler arasında tanışmayı sağlamak amacıyla çay, balo, gezi tertip etmek.

Derneğin merkezi Cağaloğlu Divanyolu'nda bir han odasıydı. Dernek başkanlığına Şerif Terim getirildi. Derneğin yönetim kurulu toplantıları çoğunlukla Şeref Terim'in çalışmakta olduğu Devlet Deniz Yollarında, Sirkeci'de, Deniz Yollarına ait dairede, öğle paydoslarında yapılırdı. Birkaç çay tertip edilmiş, yaz aylarında kır gezileri yapılmıştır.

Kuzey Kafkas Türk Kültür ve Yardım Derneği

1951 yılında kurucularının çoğu 1920 Kafkas göçmeni ve mültecisi olan Avar, Lezgi ve Azeriler tarafından "Kuzey Kafkas Türk Kültür ve Yardım Derneği" isminde bir dernek kurulmuştur.

Kurucu üye isimleri Vassan Giray Jabağı, Ömer Haydaroğlu, Mehmet Ketey, Aytek Namitok, Sait Şamil, Bek Sultan Batırhan, Mustafa Dağlı, Şerafeddin Erel, Gazihan Bessolt, Mehmet Giray Surç, Ali Malik Nahabaş, Abdurrahman Avar, Mehmet Avar, Ahmet Avaraoğlu, Davut Nahabaş, Musa Özdağ, Pşimaho Kozok.

Derneğin amacı; Kuzey Kafkas tarihini, kültürünü ve folklorunu tanıtmak, bu yönde çalışmalar yapmak, tanışma çayı tertip etmek, gece ve balo düzenlemek, kitap-gazete yayınlamak, üyeler arasında maddi manevi yardımlaşma yapmak.

Bu dernek 16.1.1960 tarih ve 4/12617 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Türk Göçmen ve Mülteci Dernekleri Federasyonu'na dahil edilmiştir. 1973'te yapılan bir kongrede derneğin ismi "Kuzey Kafkaslılar Kültür ve Yardım Derneği" olarak değiştirilmiştir.

Dernek 1 Haziran 1970'ten itibaren "Kuzey Kafkasya Dergisi" isminde iki ayda bir yayınlanan bir dergi çıkarmaya başlamıştır. Dergi daha ziyade Lezgiler, Avarlar ve Dağıstanlılarla ilgili konulara yer vermiş olup, 1976'dan itibaren Türk İslam sentezini benimsemiş ve katı bir antisovyetik tutum içine girmiştir. 1980-1985 arası yayınına ara vermiş olan bu dergi, son sayılarında yayın politikasında Türk-İslam sentezi tutumunu değiştirmiş ise de son iki senedir yayın hayatını muntazam olarak sürdürememektedir.

Derneğin faaliyetlerinde bir duraksama hasıl olmuştur, mensupları daha ziyade içiçe oldukları Şamil Eğitim Vakfı bünyesinde etkinlik göstermektedir.

Kafkas Abhazya Kültür Derneği:

Kuruluş tarihi, 1967

Kurucu üyeler: Sabri Ander, Nurettin Zafer, Ergun Tapşın, Cevdet Tok, Yaman Akdoğan, Savaş Akyurt, Ruhi Yurdakul.

Kuruluş amacı: Üyelerin kültür düzeyini yükseltmek, topluma yararlı insanlar haline getirmek, bilimsel, sanatsal, kültürel çalışmalar yapmak, folklor çalışmaları ve gösterileri yapmak, sergi, çay, balo tertip etmek, üyeler arasında yakınlaşma ve tanışmayı sağlamak, konferans, seminer, sempozyum ve açık oturumlar düzenlemektir.

Bu dernek 1970 yılında Beyoğlu Kuledibi'nde bir apartman katı satın aldı. Yerinin sapa olması ve Yüksekaldırım Yokuşunda bulunması sebebiyle bu mülk satılarak elde edilen para ile İçerenköy'de bir arsa satın alınmıştır. 1986 yılında yüksek değer kazanan bu arsa satılarak (85 milyon) 1987 yılında

Üsküdar Selimiye semtinde 500 kişinin rahat sığacağı geniş salonlu bir düğün salonu satın alınmıştır. Böylece arsaya bağlanmış olan para da akıllıca bir işle değerlendirilmiştir.

Dernek 23 yıllık bir maziye sahip olmasına rağmen, gözle görünür bir etkinlik gösterememiştir. 1989 yılında bir canlılık hareketi görülmekte, bundan da memnurluk duymaktayız. Bilhassa Kafkasya'dan gelen Abhaz kardeşlerimizle iyi bir diyalog içine girmişlerdir. Gerek grup halinde gerekse münferit olarak gelen misafirlere candan ilgi göstermektedirler. Kültür alış verişi hususundaki girişimleri çok geçmeden meyvesini verecektir.

Ayrıca bu dernek üye ve yöneticileri Kafkas Kültür Derneği ile kardeşane bağ içinde olup ayrı baş çekmemekte olmalarını sevindiricidir. Yeni merkezleri olan lokallerini en kısa zamanda restore edip döşeyerek Kafkas toplumunun her türlü gece, çay, balo, düğün ve folklor çalışmalarına açmalarını ümit etmekte ve beklemekteyiz.

Cihadiye Köyü Kalkındırma Derneği

Kuruluş yılı, 1968

Kurucu üyeler: Rasim Direkli, Faruk Durmuş, Servet Şengün, Yusuf Giray, Süleyman Günalp (Hafız Yaşar)

Kuruluş amacı: Çanakkale'ye bağlı Biga kazası Cihadiye köyünden gelip İstanbul'a yerleşen hemşerilerimiz tarafından köylerini güzelleştirmek, geliştirmek, köylüyü kalkındırmak olup, merkezi Eyüp'te olmak üzere kurdukları bir dernektir. Kendi çevresindekilerle ve köylüleriyle ilgili sosyal hizmetler yapmışlardır.

Kafkas Yapı Kooperatifi

İstanbul'daki Kafkaslıların hiç olmazsa bir kısmının bir arada oturmaları gayeleriyle Kafkas Sitesi oluşturmak için 1968'de kurulmuştur. Kurucuları: Asım Boran, Mehmet Güneş, Kahraman Ertürk, Ziyaeddin Tan, Gazi Güngör, Remzi Canpolat, Nazım Duman'dır. Sonradan katılanlar oldu ise de sonuç alınamamış ve bu güzel teşebbüs 1975'te feshedilmiştir.

Şamil Eğitim ve Kültür Vakfı

Kuruluş tarihi: 30 Mart 1978

Kurucu Üyeler:

M. Sait Şamil, Hikmet Arslanoğlu, M. Mehdi Sungur, Cevdet Aydın, Hüseyin Horolu, Mehmet Gölhan, Abdülvahit Batu, M. Rasih Savaş, S. Sabri Polatkan, Halit Tultay, Ali Tayyar Şekili, Kaşif Kansu, Nur Mehmet Hazer, M. İzzet Kandemir, Raşit Öztürk, Musa Ramazan, Mahmut Yenice, Nurettin Ersöz, Abdullah Taşkın, Tamara Cankat, Hayri Cankat, Ragıp Saraç, Hafizettin Özkan.

Kuruluş gayesi;

Her yaştaki gençlerle yetişkinlerin fikren ve bedenen gelişmelerini sağlamak, özellikle orta öğretim yapacak gençlerin gelişmelerine yardımcı olmak ve tecrübelerini arttırmaktır.

Vakıf, nitelikli insan oluşumunu hedefleyerek bir zemin hazırlamak istemektedir. On yıl önce Sultanahmet'te bir hanın bir odasından hizmet yürütürken 1982'de Kadıköy Bahariye Caddesi üzerinde bugün değeri 500 milyonun üstünde bir kat satın alınmıştır, etkinlikler bu merkezden yürütülmektedir. Öğrencilere burs verilmektedir. Aile toplantıları, tanışma çayları, dostluk geceleri, kermes ve balo ve piknik tertip etmektedir. Özellikle belirtmekte fayda var, Kafkas Halk Dansları konusunda Vakıf ciddi ve devamlı çalışmalar yapılmaktadır. Bugün gerek kıyafet ve gerekse oyun taktiği bakımından Avrupa sahnelerinde bile takdir kazanacak bir folklor ekipleri mevcuttur. Ayrılan ekip elemanının yerine yenisi yetiştirilmekte ve ekip daima gösteriye hazır bir formda tutulmaktadır. İstanbul dışında da gösteriler düzenlenmektedir.

General İsmail Berkuk Vakfı

31.1.1980 tarihinde, kurucu üyeleri aşağıda yazılı kişilerden oluşan bir vakıf kurulmuştur. Bu üyeler: Av. Naci Karaca, Av. Rahmi Tuna, Av. Kazım Öztekin, Av. Yaşar Bağ, Gazi Alankuş, Yasin Çelikkıran, Beycan Şen, Remzi Yıldırım, Muammer Tuncel, M. Nedim Özel, Turhan Doğan, Cevdet Yıldız, Aziz Kaynak, Faruk Jular, Naim Sarıgül, Orhan Alpaslan, Cihan Candemir, Mahmut Öztanır, Mehmet Mustafaoğlu, Hatice Türkoğlu, Süleyman Şamil Güler, Ramazan Şenol, Kemal Tura, Fehmi Acı, Haluk Yediç.

Vakfın kuruluş amacı 1. Maddede gösterilmektedir. Özet olarak, maddi imkanlardan yoksun, kabiliyetli gençlerin eğitim ve öğretimini sağlamak, yurt ve benzeri kuruluşlar açmak, Kafkasya, Türkiye ve genel kültür ile ilgili eserlerin yayınına sağlamak ve kitaplıklar kurmak, kültürel toplantılar düzenlemek, folklor araştırmaları ve uygulamalarını yapmak, gençlerin boş zamanlarını olumlu yönde değerlendirmek, özendirici, bilim sanat ödülleri vermek, vakfın amacına uygun faaliyetler gösteren derneklere yardım yapmaktır.

Ne yazık ki bu vakfın ömrü altı sene olmuştur. Vakıf, kuruluş gayesi yönünde bir çaba ve faaliyet göstermediği, kanun icabı verilmesi gereken yıllık bütçe-bilanço, gelir-gider tablosu ve faaliyet raporlarının verilmediği, hizmet sunması için mehil verildiği halde bir gelişme göstermediği gerekçeleriyle, Kadıköy Asliye Hukuk Mahkemesinin 1986/24-1986/372 sayı ile 9.4.1986 sayılı kararı ile feshedilmiştir. Mevcut 50.000 lirası da Türk Eğitim Vakfı'na verilmiştir.

Kuzey Kafkas Kültür Derneği (Ankara)

Kuruluş tarihi: 1961

Kurucu üyeler: İzzet Aydemir, Hasan Dinç, İhsan Sabri Pulus, Necati İtez, Hayrettin Şen, Cemal Özpolat, Orhan Ünal, Necati Kaya Erdem.

Kuruluş amacı Madde 2'de gösterilmiştir: "Geleneksel kültür değerlerimizi derleyip, uygar dünya kültürüyle uyumlu biçimde geliştirmek, üyelerin kültür düzeyini yükseltmek, onları geleneksel kültür değerlerine saygılı, ülke ve dünya gerçeklerini bilen aydın yurttaşlar olarak toplumu daha yararlı insanlar haline getirmek"

Ankara Kuzey Kafkas Kültür Derneği, Türkiye'de mevcut Kafkas Kültür Dernekleri içinde en rasyonel çalışan, faaliyetlerini arka arkaya sergileyen bir Kafkas Kültür Derneğidir. Kuruluşundan başlayarak 1989 yılına kadar yapmış olduğu faaliyetler sırasıyla şöyledir:

Dernek, 1961-1967 arası geceler, çaylar, geziler ve benzer faaliyetler gerçekleştirmiştir. 1968 yılında Emek Mahallesi Şenyuva Evleri Mecnun Sk. No. 130'da rahmetli Dr. Zekiye Kazuk başkanlığı devresinde müstakil üç katlı bir bina satın alınmıştır. Binanın üst katı her yıl 30 öğrenci için yurt olarak kullanımına tahsis edilmiştir. İkinci kat sosyal faaliyetler için, zemin kat da folklor çalışmaları için kullanılmıştır. 1969-1970 devresinde folklor hocası Asetin Elbruz Gaytaoğlu'nun öğretim ve denetiminde disiplinli folklor çalışmaları yapılmış, çok kuvvetli ve başarılı bir ekip kadrosu oluşturulmuştur. Bu ekip Ankara dışında İstanbul, Bursa, İzmit, Adapazarı, Düzce, Bolu, Samsun, Kayseri, K.Maraş, Adana ve İzmir illerinde coşkuyla alkışlanan gösteriler sergilemiştir. Ayrıca yurtdışında, Suriye ve Ürdün'e de davetli olarak gitmiştir. Oralarda da takdir toplamıştır.

1970-1973 yıllarında üye çocuklarına yabancı dil ve matematik kursları verilmiştir. Üyelerin sağlık durumları ile ilgilenilmiş, dar gelirlilerin ilaç ve tedavi masrafları karşılanmıştır. Dernekler arası koordineli çalışmalar yapılmıştır. Kafkasya'yı konu alan, poster, takvim, rozet, kolye, hatıra eşyaları hazırlanmış ve sergiler açılmıştır. Seri konferanslar, seminerler, açık oturumlar tertip edilmiş, müzik kursları açılmış, bant ve kaset doldurarak üyelere sunulmuştur. Kafkas müziği konserleri verilmiştir. Tiyatro çalışmaları yapılmış ve sahnelenmiştir. "İstanbul Yolculuğu" adlı oyun başarılı bir şekilde sahneye konmuştur. Muntazam aylık tanışma çayları, haluj, kalmukçay, psihaluğe ve maksime günleri

düzenlenmiştir. Dört Kafkas Hikayesi, Kuzey Kafkasyalı Ressamlar, Besteciler, Hattatlar, Çerkes Motifleri, Kuzey Kafkasya Derneği Üzerine Düşünceler adlı çalışmalar yayınlanmış, ünlü Adige yazarı Çeraşe Tembot'un Çerkesçe Tek Atlı adlı romanı da Türkçeye çevrilmiş ve yayınlanmıştır. 1988 yılında küçük çocuklardan oluşan bir minikler ekibi yetiştirilmiş, bu küçüklerin sahnelediği temsiller ve folklor çalışmaları büyük ilgi görmüştür. Dernek 1987 yılından itibaren aylık olarak "Kafdağı" isminde bir dergi yayınlamaya başlamıştır.

Dernek büyük bir atılım ve cesaretle eski binayı yıkmış, modern ve ihtiyaçlara cevap verecek şekilde binanın yeniden inşaatına başlamıştır. 1986 yılında derneğin kuruluşunun 25. yılı kutlanmış, kuruculara ve eski üyelere hizmetlerinden dolayı plaketler verilmiştir.

1989 yılı Ekim ayında düzenlenmek üzere, Hicretin 125. yılında bir hafta sürecek olan 125. Yılı Anma ve Değerlendirme organizasyonu için bir program hazırlanarak gerekli ön çalışmaları hızlandırılmıştır. Bu anma günleri için yurt dışındaki derneklere bilgi verilmiş ve Kafkasya'dan tanınmış meşhur yazar ve araştırmacılar davet edilmiştir. Bu programda seri konferanslar, sergiler, film ve folklor gösterileri, tanışma yemek ve toplantıları yapılacaktır.

Kafkas Kültür Derneği

1952 yılında Cağaloğlu'nda o zaman halkevi binası olan yerde yapılan bir kongrede Dosteli Yardımlaşma Derneği ismi değiştirilerek yeniden bir dernek kurulmuştur. Yeni bir tüzük hazırlanmıştır. Kurucu üyeler şunlardır:

Dr. İsmail Ziya Bersis, Hukuk Asistanı Av. Hayri Domaniç, Fen Memuru Mehmet Ketey, Dr. Vasfi Güsar, Memur Şeref Terim, Tüccar Şecaeddin Nabuk ve Tüccar Muammer Bilgiç'tir.

Derneğin kuruluş amacı Tüzüğün 3. maddesinde gösterilmektedir:

"Derneğin mevzuu ve gayesi; Kafkas tarih, kültür ve ananelerini derleyip yaymak, yaşatmak kültürel toplantılar yapmak. Dernek hiçbir surette siyasetle iştigal etmez, bölgecilik ve ırkçılık gayesi gütmaz."

Şunu da belirtmek isterim ki, kimse alınmasın, o zamanki hazırlanmış olan dernek tüzüğü, şimdiki dernek tüzüğünden daha tertiplidir, dernek organlarının çalışma düzeni daha açık ve seçiktir.

Kongre öncesinde 1951'de kurulan Kuzey Kafkasya Türk Kültür ve Yardımlaşma Derneği yöneticileri ile görüşülerek, iki derneğin bir çatı altında toplanması istenmiş, çaba gösterilmiş ise de karşı taraf yanaşmamış ve kabul etmemiştir.

Dernek sırası ile merkezini şuralara nakletmiştir:

1953-1954 Mercan Yokuşunda Gaziantep İşhanının bodrum katı,

1954-1955 Beyoğlu Lüksemburg Apartmanı 2. kat

1955-1960 Laleli Ordu Cad. Canok Pasajı

1961-1962 Beyazıt'ta Terzi İbrahim Layık'ın terzihanesi

1962-1963 Beşiktaş'ta bir hanın zemin katı

1963-1965 Cağaloğlu, Divanyolu Ersoy Pasajı, Av. Naci Karaca'nın yazıhanesi

1965-1966 Dernek Başkanı Yaşar Bir zamanında satın alınan Beyoğlu Elhamra Tiyatrosu 5. katındaki daire

Satış akdi yapılmış olan bu dairenin sahibi, apartmanda bulunan diğer kat sahipleri ve büro sahiplerinin, folklor çalışmalarımızdaki gürültüden şikayetçi olmaları nedeniyle daireyi satmaktan vazgeçmiş, verdiğimiz 50 bin lirayı geri vermiş, oturduğumuz iki sene için de para almamıştır.

Dernek, 1969'dan bu yana Üsküdar Bağlarbaşı Nuhkuyusu Cad. 192/2 adresindedir.

Şimdi merkez olarak kullanılan bu kat 175 metrekare olup, 90 bin peşin, 70 bini de 3 ay vadeyle, dernek başkanı Sait Şurdum, 2. Başkan Hayri Domaniç, Asım Boran, Sadettin Sami Aycan imzası ile satın alınmıştır. Binanın alınmasında maddi ve manevi büyük katkıları olan başta Sait Şurdum ve Hayri Domaniç olmak üzere diğer yöneticilere, az veya çok demeden nakdi ve eşya yardımıyla bulunan bütün hemşerilerimize şükranlarımızı sunmayı bir borç biliriz.

1966 yılında Türkiye'deki bütün Kafkas Derneklerini bir merkez kontrolünde bir federasyon şeklinde yönetmek fikri doğmuş, yapılan bir kongrede derneğin ismi Türkiye Kafkas ve Yardımlaşma Derneği şekline dönüştürülmüştür. 1968 yılında Türkiye'de o zamanki mevcut bütün Kafkas isimli derneklerle (Kuzey Kafkas Türk Kültür ve Yardım Derneği hariç) Ankara'da bir toplantı yapılmıştır.

İstanbul'dan temsilci olarak Ömer Büyüka, Dr. Vasfi Güsar, Yasin Çelikkıran, Fahri Huvaj gönderilmiştir. Ancak Bakanlıklar katında yapılan girişimlerde kamu yararına bir dernek söz konusu olmadıkça federasyon oluşturulamayacağı, mevzuatın buna müsaade etmediği bildirilmiş olduğundan bir yıl sonrası kongrede derneğin ismi tekrar Kafkas Kültür Derneğine çevrilmiştir.

Derneğimizin kuruluşundan bu yana faaliyetlerini anlatırken bunu devre devre anlatmak daha açık olacaktır.

1946-1952:

Bu devrede yaz aylarında ikişer defa kır gezisi, kış aylarında birer çay tertip edilmiştir. Bir araya gelindiğinde kullanılan müzik aleti göç esnasında atalarımızdan kalma eski tip mızıkalar. Eski püskü, bazı tuşları düşmüş olmasına rağmen ihtiyacımızı görüyordu. Zaten İstanbul'da bu mızıklardan bir veya iki tane zor buluyorduk. Getirip götürmek ve sağlam olarak geri vermek bir sorun oluyordu. Çoğunlukla evlerde toplanılıyor, sohbet ve oyun yapılıyordu. Bu devrede bir yayın organı çıkarmak için hazırlıklar yapılmış, daha fazla bir etkinlik gösterilememiştir.

1952-1960 Devresi:

Bu devrede canlı bir etkinlik gayreti gösterilmiştir.

Sahibi Dr. Vasfi Güsar, Yazışleri Müdürü Mehmet Ketey olan ve iki ayda bir yayınlanan "Kafkasya Mecmuası" yayınlanmaya başlanmıştır. 1956'da derginin adı Yeni Kafkas olmuştur.

Seri konferanslar bu devrede başlamıştır.

Üniversitede okuyan 20 gence onurları rencide edilmeden kitap ve para yardımı yapılmıştır.

Haftada iki gün dernek merkezi olan Canok Pasajında ücretsiz hasta muayenesi yapılmış, hastaların reçete ve ilaçları derneğe karşılanmıştır.

İş arayanlara iş bulunmuş, yersiz kalan üniversite öğrencilerine yurt temin edilmiştir.

Disiplinli folklor çalışmaları başlamıştır. Bugünkü grup ekip oyunları, koreografi bu devrede başlamıştır. Ondan evvel oyunlar ferdi idi. Kafkasya'dan İkinci Dünya Savaşında ayrılmış, Almanya'ya gelmiş, oradan da Türkiye'ye mülteci olarak gelmiş olan Musa Ramazan, Mehmet Atalık, Elbruz Gaytaoğlu, Ali Sürcü, Hasan Salkuci, Haşim Sotay gibi isimlerin öğretim ve denetiminde ekip yetiştirilmeye başlanmıştır.

Yaz aylarında kır gezileri, kış aylarında çay ve geceler tertip edilmiştir. 22 Mart 1954'te şimdiki Sheraton Otelinin olduğu yerde bulunan ve İstanbul'un en lüks ve en büyük salona sahip olan Taksim Belediye Gazinosu'nda büyük bir balo yapılmıştır. Bu baloya, bütün vilayet, ordu ve belediyenin ileri gelenleri, konsolosluk ve elçilik mensupları ve Paris'ten Kafkas dilleri profesörü olan Dumezil davet edilmiştir. İstanbul içinden ve dışından gelen thamateler ve hanımları, babalarından, nenelerinden kalan Çerkes kıyafetleriyle, genç kız ve delikanlılardan diktirebilenler yine Çerkes kıyafetiyle baloya iştirak etmiş, geceye duygusal bir hava vermişlerdir. Kafkas melodileri daha önceden her aletin kullanılabileceği şekilde orkestra için notaya alınmış olduğundan gazinonun orkestrasına notalar verilmiş, bizden de çalanların iştirakiyle 20 kişilik bir orkestra ile oyunlar icra edilmiştir. 600 kişinin

katıldığı bu balo kimse dağılmadan sabaha kadar iyi bir nizam ve intizam içinde geçmiş, basında büyük sansasyon yaratmıştır.

1960-1970 Devresi:

1960 İhtilalinin birinci yılında toplumda bir sinme ve korku hasil olmuştu. Dernek faaliyetleri kesintiye uğramıştı. Derneği tekrar faaliyete geçirmek için yapılan teşebbüslerde bilhassa yaşlı kuşak çekingen davranmıştır. Ancak genç bir grubun önderliğinde dernek tekrar faaliyete geçmiştir. Yaş ortalaması 20-21 olan bu genç Adıge grubu bu yükü omuzlamış, çoğu üniversite talebesi ve maddi olanaklardan yoksun olan bu gençler büyük bir arzu, gönülden heves ve coşku ile derneği canlandırmışlar ve faaliyetlere başlamışlardır. Bu genç gruptan sevgi ve saygı ile bahsetmeyi bir görev addederim. Çektikleri sıkıntıyı yakinen gördüm.

Bu isimler şunlardır:

Hukuk fakültesi 1. sınıf öğrencisi Kazım Öztekin, Kenan Şah, Halit Karça, Ahmet Tokoğlu, Meral Kosova, Serpil.

İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi öğrencisi Yılmaz Lu, Ayhan Bilgin.

Ev kızı Nurten Lu, Nurten Atik, Terzi Özdemir Hekimoğlu, sinemada görevli Özdemir Öğüt, küçük memur Naci Berk.

Bu isimlerden Naci Berk, Halit Karca, Kenan Şah rahmete kavuşmuşlardır.

Bu devrede etkinlikler şunlardır:

Yeni Kafkas isimli derginin yayını devam ettirilmiştir.

Toplanan 10-20 liralık ve en fazla 1000 liralık bağışlarla Elhamra Tiyatrosunun 5. katındaki daire satın alınmıştır. Bu daire Yaşar Bir'in başkanlığı devresinde olup, kendisinin ve çevresinin yakın katkıları olmuştur, emeklerinden dolayı teşekkürlerimizi sunarız.

1967 İsrail ile Ürdün ve Suriye arasında patlayan savaş zamanı, Türkiye'de okuyan Ürdün ve Suriye Çerkes kökenli talebelere, babalarından para gelmediği için bu gençler bir yoksunluk içine düşmüşlerdi. Bu öğrencilere münasip şekilde kırmadan incitmeden para yardımı yapılmıştır.

İstanbul içi ve dışı piknikler yapılmıştır. Bilhassa Şile yolundaki bir köy civarında bir pikniğe 10 otobüs dolusu hemşerimiz götürülmüş, iyi bir disiplin içinde gidilmiş, eğlenilmiş ve dönülmüştür.

Dernek folklor çalışmalarını ve kültürel etkinliklerini 25.1.1970 tarihinde geçtiği bu lokalde yapmaya başlamıştır.

1970-1980 Devresi:

Bu devrede de folklor, gezi, gece, çay tertipleri yapılmış ise de ağırlık kültürel yöne aktarılmıştır. Verilen konferanslardan mühimleri seçilerek "Kafkasya Üzerine Beş Konferans" isimli kitap yayınlanmıştır ki, her Kafkaslının okuması ve evinde bulundurması gereken kaynak bir kitaptır.

Harbiye Şehir Tiyatrosunda Adıgece şarkılar konseri verilmiş, Ankara Kuzey Kafkas Kültür Derneği Tiyatro Kolu davet edilerek, Tepebaşı Kazablanka Gazinosu'nda Adıgelerle ilgili bir temsil verdirilmiştir (Ankara Derneğinin sahnelediği "İstanbul Yolculuğu" adlı oyun).

1970-1980 devresi Türkiye'de toplumun, gençliğin ve aydın kitlenin demokrasi yolunda mücadele verdiği, fikri tartışmaların çok olduğu, sağcı, solcu, milliyetçi, dinci akımların karşılıklı mücadele ettiği, çeşitli fraksiyonların derneğe çengel atarak kendi fikri paraleline çekmek istediği bir devredir. Aynı zamanda dernek yöneticiliğinin zor olduğu bir devredir. Derneği politikadan mümkün olduğunca uzak tutmak ve örgütlerin bir odak noktası haline gelmesi önlemek amacıyla, önceden ne getirip ne götüreceği belli olmayan bu akımlardan dernek ortamını koruyarak ve aynı zamanda gençlerimize de ilimlilik düşüncesi aşılanmaya çalışılmıştır. Bu çekişmeli devrede faaliyetleri aksatmadan yürüten

dernek başkanları Sait Şurdum, Kazım Öztekin, Yaşar Bağ, Rahmi Tuna ve beraber oldukları idare heyetlerine teşekkürlerimiz tabii ve daimidir.

1981-1989 Devresi:

Dernekler, 1980 senesinde yapılan askeri darbe ve onun getirdiği katı kurullarla 1984 senesine kadar kapatılmış, her türlü faaliyet ve toplantılar yasaklanmıştır. Dernek yaşamına birçok kısıtlama getiren 4.10.1983 tarih ve 2908 sayılı Dernekler Kanunu, eski dernekler kanununu yürürlükten kaldırmış olduğundan derneğimiz için yeni kanuna uygun bir tüzük hazırlanmış, yapılan bir kongre ile kabul edilmiş ve ilgili makamlara verilmiştir. 1984-85 yılları derneklerin bir sırat köprüsünden geçme devresi olup, bu devrede derneğimizi yara almadan kanun ve nizamla uygun bir faaliyetle düzlüğe çıkaran Rahmi Tuna ve arkadaşlarına emeklerinden dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

1984-89 devresindeki faaliyetlere gelince:

1985 döneminde iyi bir folklor ekibi yetiştirilmiş, İstanbul, Ankara ve Sivas'ta büyük bir seyirci kitlesi önünde başarılı gösteriler gerçekleştirilmiştir. Bu tarihe kadar İstanbul Kafkas Kültür Derneği folklor gösterisi için Adapazarı'ndan öte gidememişti. Bu gösterilerde masraflar çıktıktan sonra 5 milyon gibi bir gelir sağlanmıştır ki, bu kırılması zor bir rekordur. Sarf edilmemesi kaydıyla ayrılan bu para, derneğin üstüne kat çıkılması için tahsis edilen başlangıç fonunu oluşturmuştur. Emeği geçen başkan Remzi Yıldırım'a ve yönetim kurulundaki arkadaşlarına ve ayrıca ekip öğretmeni Murat Taymaz'a ve yine ayrıca ter döken genç üyelerimiz kız ve erkek evlatlarıma derin sevgi ve şefkatlerimi sunarım.

Konferans, sergi, çay ve gece tertipleri devam ettirilmiştir.

1986 yılında yönetime gelen Muammer Tuncel ve arkadaşları, kendilerine devredilen kat çıkma fonu olan 5 milyona dokunmamış, 2,5 milyon ilavesiyle bu fonu 7,5 milyona çıkarmıştır.

1986 yılında diğer etkinliklere ilave olarak iki yenilik görüyoruz. Onlar da şudur;

1. Dernekte yabancı dil uzmanlarının öğretim ve denetiminde İngilizce kurslarının başlatılması
2. Temin edilen bilgisayar aracılığı ile dernekte bilgisayar kurslarının verilmesi,

Bu yenilikler için Muammer Tuncel ve yönetim kurulu arkadaşlarına teşekkür eder, yeni yönetim kurullarının bu gibi modern atılımlar yapmasını dilerim.

1987 devresinde ekip çalışmalarına ağırlık verilmiş iyi bir ekip yetiştirilmiş, değişik koreografiler sunulmuştur. Takdire şayan şirin görünümlü gösteriler gerçekleştirilmiştir. Gençlerimizi gayretlerinden ötürü tebrik ederiz.

Bu yönetimde devraldıkları 7,5 milyon liranın 10 milyona çıkarılması beklenirken 4,5 milyona indiğini görmekteyiz. Bu paranın yalnız faizi 3 milyon lira yapardı. Ben burada kimseyi tenkit etmek için değil, gördüğüm, yaşadığım, okuduğum bilgileri size sunmak için karşınızdayım. Yönetime gelen kurul, derneği maddi manevi olarak ileriye götürmelidir. Bunu arz etmek istedim.

1988 yılında kültürel çalışmalara ağırlık verildiğini, lokale kat kaloriferi yapıldığını ve şimdiye kadar denenmemiş olan 30 kişilik bir minikler ekibi yetiştirildiğini görüyoruz. Faaliyetlerinde başarılı olmalarını diliyor, devir almış oldukları 4,5 milyon lirayı faizi ile muhafazalarını temenni ediyorum.

1987-89 senelerinde gerek Ortadoğu ülkelerinden ve gerekse Kafkasya'dan münferit, ikili üçlü veya 30-40 kişilik gruplar halinde gelen Kafkas kökenli misafirlere dernekçe sıcak, samimi ve kardeşçe ilgi gösterilmiş olup, misafirler derneğe davet edilmiş, ufak tefek de olsa hediye alışverişinde bulunulmuş, güzel konuşmalar yapılarak kardeşlik bağları, duyguları tazelenmiştir. Bu tür misafirperverlik Kafkasya'daki kardeşlerimizle olan münasebetleri kuvvetlendirecek ve karşılıklı ziyaret ve seyahatleri çoğaltacaktır.

Sözlerimin sonuna gelmiş bulunmaktayım. 1946'dan bu yana dernek olarak yaptıklarımızın bir muhasebesini döktüğümüzde, elle tutulur, gözle görülür olacak şekilde yapılan şey şudur. 1953'ten 1966 yılına kadar yayın hayatını sürdüren bir dergiyi finanse etmek, 2 kitap ve 175 metrekaresel 1 kat. İçinizde en çok bu dernekte bulunan biri olarak, yönetim kurulunda 11 yıl, murakabe ve haysiyet kurulunda 8 yıl ve üye olarak da 43 yıl olmak kaydıyla, bu kadar süre bu dernek içinde yaşayan bir kişi olarak şunu söylüyorum. Az gittik uz gittik, dere tepe düz gittik, 43 sene gece gündüz yol aldık, bir de geriye dönüp baktığımızda gördük ki bir arpa boyu yol almışız. Bu niye böyle oldu? Dernek hayatında tecrübeleri olanlar bir araya gelip yaraya bir neşter vurmalıdır. Neler yapmalıyız? Mesela ilk olarak dernek ve parti hayatında daima fikri ayrılıklar olur. Amaçta birleştirecek olan tüzüktür. Dernek hepimizindir. Burada en eski üye ile en yeni üye arasında fark yoktur. Ev bizim, yuva bizim, gaye bizim. A grubu yönetime gelince, B grubu ekibiyle ve taraftarlarıyla çekilip tenkit için pusuya yatarsa, B grubu gelince A grubu yan çizerse bu iş yürümez. Kongrenin seçtiği yönetim kurulu hepimiz için saygıya layıktır. Kongre öncesi kulisler yapılır, bu normaldir. Kongre biter el birliği ile dayanışma başlar. Aşirette bile bir şef, bir ağa seçilir, o şef, o ağa ne derse o olur.

İkinci olarak, dernek faaliyetlerinde derneğin yapması gereken uzun vadeli işler vardır. Yönetimin ömrü ise 1 yıldır. O halde 5 yıllık faaliyetleri tespit edip, eski yönetimin yaptığını bıraktığı yerden alıp yürütmek gerekir. Folklor olsun, derlemeler olsun, müzik çalışmaları olsun, güzel sanatlar kolundaki faaliyetler olsun, bunlar zaman ister, ayrıca para da ister. Bu tür faaliyetler için her yıl bir liste tanzim edilerek 50 kişiden 10'ar bin lira alınamaz mı? Bu yılda 6 milyon eder. Her şeyi idare heyetinden beklememeli. Eğitilmiş bir kadro kurulamaz mı? Kafkas kökenli kardeşlerimiz, gerek resmi dairelerde, gerek özel şirketlerde ve hatta kendi öz meslek ve işlerinde başarılı ve örnek kişi oluyor. Niye biz bunu kendi dernek hayatımızda uygulamayalım? Yeni nesil aydındır, bilinçlidir, bu genç nesilden istifade edilemez mi?

